

Positionpaper Ingrado ten behoeve van het Ronde tafelgesprek thuiszitters en thuisonderwijs, d.d. 23 mei 2024.

Ingrado is de maatschappelijk branchevereniging van leerplichtambtenaren en Doorstroompunten. Onze missie luidt: Iedere jongere heeft recht op ontwikkeling. Daar maken wij werk van.

De huidige Leerplichtwet, die dateert van 1969 en uitgaat van leerplicht, is in onze ogen niet toereikend en staat het recht op onderwijs voor een steeds grotere groep jongeren zelfs in de weg. Ingrado pleit daarom voor modernisering van de wet, waarbij wordt uitgegaan van leerrecht.

In dit positionpaper belichten we vier elementen van de huidige Leerplichtwet, waaruit blijkt dat deze het recht op onderwijs voor iedere jongere belemmert en bieden we daar oplossingen voor:

1. Vrijstellingen 5 onder b ondermijnt het recht op onderwijs en ontwikkeling
2. Vrijstellingen 5 onder a wordt steeds vaker verleend bij gebrek aan onderwijsplek
3. Onvoldoende zicht op thuiszitters met schoolinschrijving door focus op ongeoorloofd verzuim
4. De Leerplichtwet past niet meer bij de wereld van vandaag

Probleem 1) Vrijstelling 5 onder b ondermijnt het recht op onderwijs en ontwikkeling

De Leerplichtwet kent de mogelijkheid om jongeren vrij te stellen van de leerplicht als er in de nabije omgeving geen school is die past bij de levensovertuiging of geloofsrichting van de ouders. Het aantal vrijstellingen 5 onder b is in nog geen 10 jaar tijd verdrievoudigd. In de meest actuele cijfers die bekend zijn, gaat het om 2.124 jongeren.

De beoordeling van de aanvraag voor een vrijstelling 5 onder b blijkt zeer lastig. Het is een van de onderwerpen waarover Ingrado veel vragen ontvangt van leerplichtambtenaren. Gemeenten, waar leerplichtambtenaren werken, hanteren verschillende werkwijzen bij de beoordeling van de aanvragen en ook de jurisprudentie over dit onderwerp loopt sterk uiteen. Leerplichtambtenaren zien steeds vaker ouders die bewust zijn verhuisd naar gemeenten waar weinig scholen van verschillende geloofsrichtingen zijn zodat zij daar succesvol een beroep kunnen doen op een vrijstelling op basis van richting.

Onze leden maken zich niet alleen zorgen om de ontwikkeling maar ook om de veiligheid van deze jongeren; er zijn jongeren met een vrijstelling 5 onder b die volledig uit beeld raken. Natuurlijk zijn er ook ouders van jongeren met een vrijstelling 5 onder b die er wel degelijk voor zorgen dat hun kind thuisonderwijs krijgt, maar op welke schaal dat gebeurt of wat de kwaliteit daarvan is, is nu niet bekend. Op deze manier worden jongeren wel vrijgesteld van de leerplicht maar schiet de maatschappij tekort in het waarborgen van hun recht op onderwijs.

Oplissing: waarborgen kwaliteit thuisonderwijs

Ingrado wil de vrijstellingen 5 onder b afschaffen. In plaats daarvan moet het recht op thuisonderwijs wettelijk worden geregeld. De kwaliteit van het thuisonderwijs moet daarbij gewaarborgd zijn en daar moet op worden toegezien.

Probleem 2) Vrijstelling 5 onder a wordt steeds vaker verleend bij gebrek aan onderwijsplek

Een vrijstelling 5 onder a is een vrijstelling die wordt afgegeven als een jongere op lichamelijke of psychische gronden niet geschikt is om tot een school te worden toegelaten. Van oudsher gaat dit om een groep kinderen waarbij dat al op heel jonge leeftijd duidelijk is omdat zij bijvoorbeeld een zware lichamelijke of psychische beperking hebben. Een steeds grotere groep kinderen krijgt echter een vrijstelling 5 onder a omdat ze op latere leeftijd vastlopen in het onderwijs. De vrijstelling 5 onder a wordt dus steeds vaker afgegeven omdat het onderwijs geen passende plek kan bieden voor jongeren.

Wat betreft het recht op onderwijs of ontwikkeling trekt de overheid op deze wijze als het ware haar handen van deze kinderen af. Wel wordt er gezocht naar oplossingen. Voorbeelden daarvan zijn het experiment onderwijszorgarrangementen en het project 'WEL in ontwikkeling'. Kinderen en hun ouders zijn daarbij echter afhankelijk van de welwillendheid van scholen, samenwerkingsverbanden, zorgpartijen en gemeenten om daaraan deel te nemen. Bovendien worden deze voorzieningen pas ingezet op het moment dat een kind al is vastgelopen in het onderwijs. Dat is te laat.

Oplossing meer passende onderwijsplekken en maatwerk in het onderwijs

Een vrijstelling 5 onder a zou niet meer afgegeven mogen worden voor kinderen die vastlopen in het onderwijs omdat een passende onderwijsplek en maatwerk ontbreken. In plaats daarvan moeten er meer passende onderwijsplekken komen. Daarnaast moet het bieden van maatwerk in de vorm van onderwijs op een andere locatie en het afwijken van onderwijstijd beter worden gefaciliteerd. Daarbij moet het recht op onderwijs en ontwikkeling van het kind centraal staan.

Probleem 3) Onvoldoende zicht op thuiszitters met schoolinschrijving door focus op ongeoorloofd verzuim

Een andere groep jongeren die geen gebruik maakt van haar recht op onderwijs zijn de jongeren die een schoolinschrijving hebben maar al lange tijd niet op school zijn. Als gevolg van de Leerplichtwet weten we op dit moment niet om hoeveel kinderen dat gaat. Er bestaan voor scholen namelijk alleen duidelijke regels over het registreren en melden van ongeoorloofd-verzuim. Zij hoeven alleen ongeoorloofd verzuim te melden bij leerplicht en alleen die cijfers komen bij het ministerie van OCW en de Tweede Kamer terecht.

Op basis van het op 10 mei gepubliceerde onderzoek '**Meer zicht op verzuim**', dat Ingrado in opdracht van het ministerie van OCW heeft verricht, schatten wij in dat acht keer zoveel jongeren thuiszitten dan uit de cijfers in de leerplichttelling blijkt. Dit gaat om kinderen die wel op een school staan ingeschreven maar vanwege mentale problematiek niet op school zijn en door de school als 'ziek' worden geregistreerd. Scholen vinden het lastig om te beoordelen of het in deze gevallen om geoorloofd of ongeoorloofd verzuim gaat.

Oplossing: van verzuim naar aanwezigheid

Vanuit de wetenschap is bekend dat afwezigheid van school om welke reden dan ook een negatief effect op de schoolopbrengsten, de schoolloopbaan en het welzijn van jongeren heeft. Naarmate een jongere minder vaak aanwezig is op school wordt de kans dat deze uitvalt van school groter. Jongeren die langdurig uitvallen van school hebben een kleinere kans om een startkwalificatie te halen en jongeren zonder startkwalificatie zijn veel kwetsbaarder op de

arbeidsmarkt. Om die reden zou de focus van ongeoorloofd verzuim moeten verschuiven naar aanwezigheid. Scholen moeten daarmee beter zicht krijgen op jongeren die vaak niet aanwezig (kunnen) zijn, waardoor er gerichter gezocht kan worden naar de oorzaken daarvan en naar mogelijke oplossingen. Met gegevens over aanwezigheid in plaats van enkel ongeoorloofd verzuim krijgt de overheid een completer beeld van het aantal thuiszitters

Probleem 4) De Leerplichtwet past niet meer bij de wereld van vandaag

De verantwoordelijkheid voor aanwezigheid op school wordt vanuit de Leerplichtwet bij de jongere en/of diens ouders gelegd. Leerplichtambtenaren zien echter vaak dat de oorzaken voor het verzuim niet alleen bij de jongere en/of de ouders liggen. Veel verzuimende jongeren waarmee de leden van Ingrado te maken hebben zouden dolgraag naar school willen maar zijn daartoe niet in staat omdat er geen goede plek wordt geboden.

Leerplichtambtenaren proberen jongeren en hun ouders en scholen en samenwerkingsverbanden te ondersteunen bij het vinden van oplossingen voor verzuim en kijken daarbij vooral naar het leerrecht van de jongere. Zij werken vanuit de **Methodische Aanpak Schoolverzuim (MAS)** en maken deel uit van de zorg-overleggen in het onderwijs. Het uitgangspunt van die aanpak is dat jongeren die verzuimen zo snel mogelijk weer naar school gaan en dat ondersteuning of zorg wordt ingezet als het nodig is om dat te kunnen realiseren. De uitgangspunten van de Methodische aanpak Schoolverzuim en de rol van leerplichtambtenaren in de zorgstructuur zijn niet wettelijk verankerd in de Leerplichtwet waarin verzuim strafrechtelijk wordt benaderd. Hierdoor ontstaan verschillen tussen de manieren waarop leerplichtambtenaren te werk gaan en de ruimte die zij durven te nemen. Scholen, jongeren en ouders zijn daar de dupe van.

Oplossing van leerplicht naar leerrecht en van leerplicht- naar leerrechtambtenaar.

Nieuwe wetgeving zou uit moeten gaan van het leerrecht van jongeren en het uitgangspunt van de MAS moeten borgen. De verantwoordelijkheid voor het leerrecht van de jongere wordt niet langer eenzijdig bij de ouders gelegd. De leerplichtambtenaar wordt leerrechtambtenaar en kijkt vooral naar het leerrecht van de jongere.